

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ СТРЕС-АСОЦІЙОВАНИХ РОЗЛАДАХ

підготовки бакалавра

Луцьк – 2026

Силабус вибіркового освітнього компонента «РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ СТРЕС-АСОЦІЙОВАНИХ РОЗЛАДАХ» підготовки бакалавра.

Розробник: Степаненко В'ячеслав Володимирович, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії, кандидат біологічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

(Індика С. Я.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії

протокол № 6 від 21 січня 2026 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	22 Охорона здоров'я 227 Терапія та реабілітація Фізична терапія, ерготерапія Бакалавр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 3-ий
		Семестр 6-ий
ІНДЗ: немає		Лекції 10 год.
		Практичні заняття 20 год.
		Самостійна робота 110 год.
		Консультації 10 год.
Форма контролю: залік		
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача

ППШ **Степаненко В'ячеслав Володимирович**

Науковий ступінь: кандидат біологічних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Контактна інформація: (Stepanenko.Viacheslav@vnu.edu.ua)

Дні занять: заняття проводяться у відповідності до розкладу занять, який розміщений на сайті: <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Реабілітація при стрес-асоційованих розладах» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня.

Освітній компонент «Реабілітація при стрес-асоційованих розладах» - спрямований на формування у здобувачів вищої освіти спеціальності 227 Терапія та реабілітація уявлень про систему реабілітації пацієнтів з посттравматичним стресовим розладом. Освітній компонент розкриває сутність системи реабілітації пацієнтів зі стрес-асоційованими розладами, як комплекс взаємообумовлених методів фізичної терапії та ерготерапії спрямованих на подолання патологічних психофізіологічних наслідків дезадаптації та одночасного підвищення психофізіологічної резистентності пацієнта в умовах впливу травмуючої події. Базовими принципами провадження системи методів реабілітації при стрес-асоційованих розладах є розуміння фундаментальних принципів механізму адаптації людини, медико-біологічних особливостей розвитку стрес-реакції, етіологічних особливостей виникнення розладу та психофізіологічних механізмів його формування. Освітній компонент «Реабілітація

при стрес-асоційованих розладах» спрямований на розгляд сучасної класифікації стрес-асоційованих розладів (у відповідності до ICD), особливостей діагностики та диференційної діагностики стрес-асоційованих розладів (у відповідності до Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders), сучасних принципів та методів подолання наслідків стрес-асоційованих розладів на основі застосування біопсихосоціальної моделі оцінки функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (у відповідності до International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps).

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою вивчення освітнього компонента «Реабілітація при стрес-асоційованих розладах» є формування у здобувачів вищої освіти уявлень про основні сучасні принципи реабілітації та подолання наслідків стрес-асоційованих розладів на основі застосування біопсихосоціальної моделі оцінки функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я.

Основними завданнями освітнього компонента «Реабілітація при стрес-асоційованих розладах» є:

- сформувані у здобувачів освіти цілісне уявлення про процес адаптації, як фундаментальне біологічне явища живої природи;
- сформувані у здобувачів освіти уявлення про поняття стрес-реакції та її ролі у реалізації адаптації;
- сформувані у здобувачів освіти цілісне уявлення про психологічні механізми адаптації;
- сформувані у здобувачів освіти уявлення про сучасні принципи міжнародної класифікації стрес-асоційованих розладів;
- сформувані у здобувачів освіти уявлення про етіологію стрес-асоційованих розладів;
- сформувані у здобувачів освіти уявлення про діагностичні критерії стрес-асоційованих розладів та навички диференціальної діагностики;
- сформувані у здобувачів освіти уявлення про принципи лікування стрес-асоційованих розладів;
- сформувані у здобувачів освіти уявлення про основні принципи та методи фізичної терапії та ерготерапії пацієнтів зі стрес-асоційованими розладами;
- сформувані у здобувачів освіти уявлення про побудову програм реабілітації пацієнтів зі стрес-асоційованими розладами на основі застосування біопсихосоціальної моделі оцінки функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я.

3. Soft skills:

- логічність і критичне мислення, вміння розв'язувати нестандартні проблеми
- креативність, оригінальність та ініціативність та формування ідей;
- вміння працювати в команді,
- навички ефективної комунікації, навички емпатії в комунікативних ситуаціях;
- тайм менеджмент.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю /Бали
Тема 1. Основні положення теорії адаптації. Специфічна та неспецифічна адаптація. Стрес.	16	2	2	10	2	ДС, ДБ, РМГ /5
Тема 2. Психологічні основи адаптації.	16	2	2	10	2	ДС, ДБ, Т, РМГ /5

Тема 3. Поняття та класифікація стрес-асоційованих розладів.	38	2	4	30	2	ДС, ДБ, РМГ /5
Тема 4. Сучасні принципи реабілітації пацієнтів зі стрес-асоційованими розладами.	50	2	6	40	2	ДС, Т, К, ІРС, РЗ/К /5
Тема 5. Педіатричні аспекти стрес-асоційованих розладів. Фізична терапія та ерготерапія.	30	2	6	20	2	ДС, ДБ, РМГ /5
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	5/200

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах.

5. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувача вищої освіти передбачає підготовку до практичних занять, теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не увійшли до практичного курсу, або ж були розглянуті коротко (перелік поданий нижче). Завдання для самостійного опрацювання входять в структуру практичних занять та оцінюються в процесі поточного контролю на лабораторних заняттях та на підсумкових контрольних роботах під час вивчення відповідних тем.

1. Історичні аспекти формування поняття про адаптацію.
2. Адаптація - фундаментальна особливість біологічної матерії. Види та класифікація адаптацій.
3. Адаптація: властивості, закономірності, критерії.
4. Теорія неспецифічної адаптації.
5. Механізми адаптації.
6. Теорія стресу.
7. Стрес та адаптація: сучасні теорії.
8. Історичні аспекти формування поняття про стрес.
9. Адаптація та компенсаторно-приспосувальні реакції.
10. Емоційний стрес.
11. Класифікація стресогенних розладів.
12. Історичні аспекти формування поняття посттравматичний стресовий розлад.
13. Фармакологічні аспекти лікування посттравматичного стресового розладу.
14. Психологічні аспекти формування основних симптомів посттравматичного стресового розладу.
15. Нейропсихологічні основи травматичного бондінгу.

IV. Політика оцінювання

Політика науково-педагогічного працівника щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, порядності та толерантності.

Вивчення освітнього компонента передбачає постійну роботу здобувачів освіти на кожному занятті. Середовище під час проведення занять є творчим, дружнім, відкритим для конструктивної критики та дискусії. Здобувачі освіти не повинні спізнюватися на заняття, дотримуватися правил техніки безпеки, мати засоби індивідуального захисту та спецодяг.

До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note), зареєструватись на [платформі](#) дистанційного навчання ВНУ імені Лесі Українки для проходження тестування та роботи з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4- бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу.

Оцінювання поточної успішності здійснюється на кожному занятті за 4-бальною шкалою (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно»).

- 5 («відмінно») – здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових джерел, логічно мислить і формує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
- 4 («добре») – здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з джерел, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок;
- 3 («задовільно») – здобувач в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в рекомендованих джерелах, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у здобувача невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, припускається помилок при виконанні практичних навичок;
- 2 («незадовільно») – здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в джерелах, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Також здобувачі вищої освіти мають право на зарахування певної кількості балів, відповідно до [Положення](#) про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання освітнього компоненту відбувається відповідно до [Положення](#) про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Політика щодо академічної доброчесності. Політика академічної доброчесності регламентується чинними законодавчими актами України та внутрішніми документами університету: [Кодексом](#) академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки та [Положенням](#) про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників ВНУ імені Лесі Українки, які встановлюють загальні засади, цінності, принципи, настанови та правила етичної поведінки осіб, які навчаються в Університеті, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, а також забезпечують дотримання принципу нетерпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: відвідування занять є обов'язковим компонентом процесу здобування освіти. У разі пропуску заняття здобувач освіти зобов'язаний його відпрацювати у повному обсязі за графіком відпрацювання згідно з [Положенням](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

У разі порушення дедлайнів виконання завдань, без поважних причин, робота може оцінюватися на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності).

V. Підсумковий контроль

Організація та порядок проведення підсумкового контролю відбувається у відповідності до [Положення](#) про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти спеціальностей «Медицина», «Фармація», «Стоматологія», «Терапія та реабілітація» Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Терміни проведення підсумкового контролю, а також терміни ліквідації академічної заборгованості визначаються розкладом екзаменаційної сесії.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів підсумкового контролю.

Повторне складання підсумкового контролю допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Питання підсумкового контролю.

1. Проблема адаптації як фундаментальна проблема сучасної науки.
2. Загальний адаптаційний синдром: основні прояви, нервові і гуморальні механізми, стадії.
3. Стрес. Механізми розвитку стрес-реакції.
4. Стрес-лімітуючі системи організму. Роль нервової та ендокринної систем в обмеженні стрес-реакції.
5. Адаптація - фундаментальна особливість біологічної матерії. Види адаптацій.
6. Психологічні основи адаптації. Поняття про функціональні системи. Системний структурний слід.
7. Принципи підвищення адаптаційних можливостей організму.
8. Сучасна класифікація стрес-асоційованих розладів. Причинність та факторність.
9. Посттравматичний стресовий розлад. Етіологія. Загальні клінічні прояви.
10. Історичні аспекти формування поняття посттравматичний стресовий розлад.
11. Типи посттравматичного стресового розладу.
12. Посттравматичний стресовий розлад. Симптоми.
13. Етіологія та симптоми посттравматичного стресового розладу у дітей та підлітків.
14. Посттравматичний стресовий розлад. Діагностичні критерії.
15. Критерії віктимізації при розвитку посттравматичного стресового розладу.
16. Класифікація посттравматичних стресових розладів за ступенем важкості.
17. Нейробіологічні, гуморальні та генетичні механізми формування симптомів посттравматичного стресового розладу.
18. Долаюча поведінка при розвитку посттравматичного стресового розладу.
19. Посттравматичний стресовий розлад. Методологічні основи лікування.
20. Фармакологічні аспекти лікування посттравматичного стресового розладу.
21. Психологічні аспекти формування основних симптомів посттравматичного стресового розладу.
22. Коморбідні розлади при посттравматичному стресовому розладі.
23. Методологія фізичної терапії при посттравматичному стресовому розладі.
24. Фізична культура, як метод фізичної терапії при посттравматичному стресовому розладі.

25. Прогресивна м'язова релаксація, як метод фізичної терапії при посттравматичному стресовому розладі.
26. Методики зниження стресу, як метод фізичної терапії при посттравматичному стресовому розладі.
27. Копінг-стратегії та соціальна підтримка, як метод терапії при посттравматичному стресовому розладі.
28. Десинсібілізаційні методики, як метод фізичної терапії при посттравматичному стресовому розладі.
29. Затяжна патологічна реакція горя. Визначення, етіологія, патогенетичні основи та симптоматика, диференціальна діагностика, методи лікування.
30. Затяжна патологічна реакція горя. Сучасні принципи реабілітації.
31. Розлади адаптації. Визначення, етіологія, патогенетичні основи та симптоматика, диференціальна діагностика, методи лікування.
32. Розлади адаптації. Сучасні принципи реабілітації.
33. Педіатричні аспекти стрес-асоційованих розладів. Реактивний розлад прихильності. Визначення, етіологія, патогенетичні основи та симптоматика, диференціальна діагностика, методи лікування.
34. Педіатричні аспекти стрес-асоційованих розладів. Реактивний розлад прихильності. Сучасні принципи реабілітації.
35. Педіатричні аспекти стрес-асоційованих розладів. Розлад соціалізації за розгальмованим типом. Визначення, етіологія, патогенетичні основи та симптоматика, диференціальна діагностика, методи лікування.
36. Педіатричні аспекти стрес-асоційованих розладів. Розлад соціалізації за розгальмованим типом. Сучасні принципи реабілітації.
37. Методи підвищення резистентності організму, як основа профілактики розвитку посттравматичного стресового розладу.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
170–200	Зараховано
150–169	
140–149	
130–139	
120–129	
1–119	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Андрійчук О. Я., Степаненко В. В., Петришин Л. Й., Степаненко В. І., Федчишин Н. О., Гриньків Н. І. Формування у здобувачів вищої освіти спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» розуміння специфіки підходів до роботи з особами із посттравматичним стресовим розладом. *Медична освіта*. 2023. №4. С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.4.14462>
2. Венгер О.П., Ястремська С.О. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник. К.: Укрмедкнига, 2016. 264 с.

3. Джудіт Герман Психологічна травма та шлях до видужання. Львів: Видавництво Старого Лева. 2020. 416 с.
4. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах / П.В. Волошин, Н.О. Марута, Л.Ф. Шестопалова [та ін.]: Методичні рекомендації: Харків. 2014, МОЗ України. 79 с. Erin Martz Trauma Rehabilitation After War and Conflict. Springer; 2010th edition. 456 p.
5. John P. Wilson , Boris Drozdek Broken Spirits: The Treatment of Traumatized Asylum Seekers, Refugees and War and Torture Victims. Routledge; 1st edition. 736 p.
6. Mary Wingo The Impact of the Human Stress Response: The Biologic Origins of Human Stress. Paperback, 2016. 142 p.
7. War Trauma in Veterans and Their Families: Diagnosis and Management of PTSD, TBI and Comorbidities of Combat Trauma: From Pharmacotherapy to a 12Step ... Series in Behavioral Science and Law) /Editor by Jamshid A. Marvasti. Charles C Thomas Pub Ltd, 2012. 317p.

Додаткова:

1. Емоційно-стресові розлади / Б.В. Михайлов, В.Д. Мішиєв. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2025. 167 с.
2. Інноваційні підходи до організації медико-психологічної допомоги післятравматичного стресового розладу (методичні рекомендації) / О.С. Мусій, І.Я. Пінчук, О.О.Хаустова [та ін.]. К.: МОЗ України, 2014. 32 с.
3. Медико-психологічний супровід осіб з гострими розладами психіки і поведінки психогенного походження (методичні рекомендації) / Б.В. Михайлов, О.М. Зінченко, Б.С. Федак, І.М. Сарвір. Харків, 2014. 23 с.
4. Михайлов Б.В. Медико-психологічна реабілітація учасників АТО в санаторно-курортній мережі (клінічна настанова). Київ-Харків, 2015. 72 с.
5. Михайлов Б.В. Посттравматичні стресові розлади. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2025. 246 с.
6. Наказ МОЗ України від 19.06.2015 № 351 «Про затвердження Плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції»
7. Реабілітація постраждалих в умовах надзвичайних ситуацій та бойових дій. Посттравматичний стресовий розлад / К. Д. Бабов [та ін.] ; за ред. В. В. Стеблюк. Одеса : Поліграф, 2015. 238 с.
8. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навчальний посібник / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. 2-е видання. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». 2025. 151 с.
9. Степаненко В. В., Петришин Л. Й., Степаненко В. І., Кульчицький В.Й. Формування уявлень у здобувачів вищої освіти про методологічні основи реабілітації осіб із посттравматичним стресовим розладом. *Медична освіта*. 2023. №3. С. 84–91. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.3.14274>

Інтернет-ресурси:

1. Уніфікований клінічний протокол «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації» (затверджений наказом МОЗ України від 25.07.2024 № 1265) <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovyj-rozlad/>
2. «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації» клінічна настанова, заснована на доказах. Дата публікації 25.07.2024 <https://www.dec.gov.ua/mtd/posttravmatychnyj-stresovyj-rozlad/>
3. Всесвітня організація охорони здоров'я – <https://www.who.int>
4. Офіційний вебпортал парламенту України <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Стандарти надання медичної допомоги в Україні <http://medstandart.net>
6. Державний експертний центр МОЗ України <https://www.dec.gov.ua>
7. Що таке посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) доступ з

<https://www.psychologytools.com/resource/understanding-post-traumatic-stress-disorder-ptsd/>

8. U.S. Department of Veterans Affairs. Діагностичні шкали ПТСР доступ з https://www.ptsd.va.gov/professional/assessment/list_measures.asp
9. Міжнародна класифікація хвороб. – 11 видання: доступно з <https://icd.who.int/>
10. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5-TR). – доступ з <https://psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>
11. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. – доступ з <https://www.who.int/standards/classifications/international-classification-of-functioning-disability-and-health>
12. Physioplus – міжнародний професійний ресурс безперервного навчання та професійного розвитку фізичних терапевтів – <https://members.physiopeedia.com/my-home/>
13. Інформаційні ресурси та бібліотека Української асоціації фізичної терапії <https://uapt.org.ua/uk/resource/library>
14. Репозиторій реабілітаційних ресурсів ReLAB-HS <https://resources.relabhs.org/uk/>
15. База даних та довідкові ресурси OTseeker <https://www.otseeker.com>
16. Доказова база даних з фізичної терапії (Physiotherapy Evidence Database) <https://pedro.org.au>
17. База даних Shirley Ryan AbilityLab <https://www.sralab.org>
18. База даних Physiopedia <https://www.physio-peedia.com>
19. Бібліографічна база PubMed <https://www.nlm.nih.gov>
20. Кокранівська бібліотека (Cochrane Library) <https://www.cochranelibrary.com>
21. База даних Американської асоціації психології (APA) <https://www.apa.org/pubs/databases/index>
22. Репозиторій спеціальності 227 "Фізична терапія, ерготерапія" – <http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=799>
23. Глосарій спеціальності 227 "Фізична терапія, ерготерапія" – <http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=801>